
VALÓSÁG

A felsőoktatási expanzió együtt járt a hallgatók heterogenizálódásával. Az alábbi interjúban ennek a témának egy-egy érintett hallgatói csoportjával foglalkozunk. Ezek egyike egy speciális igényekkel jellemezhető hallgatói kör – a fogyatékkal élő – felsőoktatási tanulmányainak támogató rendszerét mutatja be. Másik két interjúunk a megnövekedett hallgatói létszámmal együtt járó nagy évfolyamok felsőoktatási beilleszkedésének segítésére létrehozott évfolyamfelelősi rendszer, illetve intézményi mentorrendszer működésével és létrejöttének körülményeivel foglalkozik. Az interjúkat *Tőt Éva* készítette 2013-ban, egy felsőoktatási vizsgálat keretében.

„Non-stop online vagyunk”

Beszélgetés a hallgatótámogatás módszereiről és intézményi gyakorlatáról *Dr. Márkus Edina* egyetemi adjunktussal, a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának Neveléstudományi Intézetében

Educatio: Mikor és hogyan alakult ki a jelenlegi évfolyamfelelősi rendszer?

Dr. Márkus Edina: A mai rendszer két nagylétszámú évfolyam megjelenéséhez kötődik. Három-négy éve – a mai mesterszakosok akkori évfolyamaiban – 50–80 fős évfolyamok kezdtek meg az alapképzést. Ezek közül a hallgatók közül többen is voltak, akik nehezen tudtak eligazodni az egyetem világában. Az ő segítségüknek múltja volt már a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karán. Már a ’80-as évek végén, ’90-es évek elején – amikor magam is ide jártam – voltak évfolyamfelelősök, jóllehet akkor még csoportfelelősnek hívták őket. A csoportfelelős egy olyan kinevezett tanár volt, akihez a hallgatók problémáikkal, kérdéseikkel fordulhattak. Ez a rendszer később elhalt, ahogy a belépő hallgatók kissé önállóbbá kezdtek válni.

E: Hogyan hasonlítaná össze az akkori és a mai hallgatói kérdéseket, problémákat?

Dr. M. E.: Akkoriban a hallgatói támogatás rendszere leginkább azáltal működött, hogy valakinek be tudtunk számolni a problémás tanulmányi kérdésekről. Például arról, hogy nem merjük egy professzornak jelezni, hogy túl kevés vizsgaidőpontot hirdetett meg. Segítség volt

ez akkor, ha nem igazán tudtuk, hogyan lehetne egy oktatóval kommunikálni. Mára azért változott a világ. Egyrészt a hallgatók önérvényesítési képessége is sokat javult, bátrabban merik jogaikat érvényesíteni. Talán ezért is szűnt meg ez a támogatás egy időre. Mostanában viszont újra szükségesnek mutatkozik, elsősorban a tanulmányi rendszer bonyolulttá válása miatt. A kreditrendszerben többen csúszkálnak az évfolyamok között, gyakran kitolódik a tanulmányi idő. Sok hallgató nem igazodik el az oktatásszervezési kérdésekben, s ilyenkor jól jön egy biztos pont, ahová fordulhatnak, ahol eligazítják őket. Ez egyébként kapcsolatok kialakulását is jelenti. Nekem még most is ír néhány egykori hallgató arról, hol és hogyan talált munkát, esetleg ajánlást kér. Sokszor megmarad a kapcsolatunk a végzés után is.

E: Milyen szervezeti keretek között működik az évfolyamfelelősi rendszer?

Dr. M. E.: Nincs írásban rögzített szabályozás. Maguk az oktatók is egyénileg alakítják saját tevékenységüket, úgy segítenek, ahogyan ők jónak gondolják. Személyiségfüggő, hogy ki mit tud nyújtani. Vannak azonban egységesnek, általánosnak mondható támogatási formák, melyek nem feltétlenül az évfolyamfelelősi rendszerhez kötődnek. A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának Neveléstudományi Intézetében dolgozó kollégák például nagyon nagy számban – lényegében non-stop – elektronikusan a hallgatók rendelkezésére állnak, vagyis e-mailben bárki bármilyen problémával fordulhat az oktatójához. Ez rengeteget számít, és alapjaiban változtatta meg a kommunikációt. Korábban a hallgatóknak személyesen kellett felvenni a kapcsolatot az oktatókkal, ami sok szervezéssel, várakozással járt. Az e-mail-nek köszönhetően ez a kommunikáció megsokszorozódott. Érdekes módon maga a kapcsolat is – annak ellenére, hogy nem személyes jelenlétén alapul – sokszor erősebb, mint korábban, hiszen lehetőséget ad visszakérdezésre, többszöri kapcsolatfelvételtre. A hallgatók a konkrét tárgyakhoz kapcsolódó problémáikkal az oktatókhoz, oktatásszervezési kérdésekkel az oktatásszervezőhöz fordulhatnak, de akár a tanszékvezetőt is el tudják érni.

E: Melyek a leggyakrabban feltett kérdések, felvetett problémák?

Dr. M. E.: Sokszor merülnek fel kérdések-kérések a vizsgákkal kapcsolatban. Például, hogy nem alkalmas a felkínált vizsgaidőpont, mert aznapra már több vizsga is esik. Gyakran találkozunk újabb vizsgaidőpont meghirdetésének igényével, vagy elmaradt vizsga pótlásának problémájával. Van, hogy a hallgatók szakirodalom-javaslatot kérnek. Az is előfordul, hogy a tanulmányi rendszer sajátosságához igazodó kérdésekben kérnek segítséget. Más természetű kérések is érkeznek hozzánk. Például ajánlás kérése gyakornoki program megkezdéséhez vagy az elhelyezkedéshez.

E: Nagy terhet ró mindez a tanárookra?

Dr. M. E.: Lényegesen nagyobb, mint korábban. Külön e-mail címet rendszeresítettem a hallgatói levelek számára. Vizsgaidőszakban már előre félek, hogy a hallgatói kérdések megválaszolása jelentős időt vesz el a hétvégémből. A levelek száma tanulmányi időszakonként változó. A szorgalmi időszak kezdetén, a tantárgyfelvételi szakaszban ez akár heti 10-15 levelet is jelent. A vizsgaidőszakban vagy a szakdolgozatok leadása előtt megint csak felfut a számuk. A konzultációs időszakok alatt heti 15-20 levélre is lehet számítani. Ez a szám persze az oktatótól is függ. A hallgatók megszokják, hogy kire számíthatnak, ki az, aki érdemben és gyorsan reagál a kérdéseikre. Ezekhez az oktatókhoz bátrabban mernek fordulni. A kapcsolattartásra többen elektronikus felületeket vesznek igénybe. Erre szolgálhat egy Google-drive felület, vagy akár a Debreceni Egyetemen működő Moodle E-Learning

Keretrendszer. A kollégák egy része ez utóbbit használja a hallgatói kommunikációra, akik ide tölthetik fel elkészült anyagaikat is. Nagy előrelépést látok e tekintetben.

E: Hogyan alkalmazkodnak az oktatók ehhez a változáshoz?

Dr. M. E.: Ez nagyon jól működik. A mostani oktatói gárdában nincs olyan, aki ne használná ezeket a lehetőségeket. A hallgatók talán nem is észlelik, mekkora segítséget jelent ez a számukra, aminek hátránya, hogy immár elvárásként jelenik meg a részükről. Elvárják, hogy az oktatójuk elektronikusan küldje el a tananyagot, az intézeti könyvtárban leadott papíralapú anyagokat már meg sem találják, olyan ritkán fordul ez elő. Mi magunk szoktattuk ehhez hozzá őket, s az ebben rejlő segítséget egészen addig nem is látják, amíg nincs másik intézményből származó tapasztalatuk. A hallgatóink egy része máshonnan érkezik a mi mesterszakos képzéseinkre, nekik van tehát összehasonlítási alapjuk. Ők látják, hogy milyen sokat jelent ez a rendelkezésre állás. A levelezős, szakvizsgás hallgatók – akik gyakran munka, család mellett, szigorúbb időbeosztással tanulnak – ugyancsak elismerik az elektronikus tanulástámogatás jelentőségét. Az is lényeges szempont, hogy ezáltal az oktatók és hallgatók közti interakciók egy része írásban rögzített. Vírás esetekben ez fontos lehet. Ugyanakkor sok esetben a hallgatóknak van még mit tanulniuk az írásbeli kommunikáció szabályairól. Ha kritikus akarnék lenni, akkor azt mondhatnám, sokszor nem a megfelelő formában vagy hangnemben írják a leveleket. A némileg könnyedebb elektronikus kommunikációt a mi irányunkba is így értelmezik. Ilyen esetekben is számíthatnak az oktatók visszajelzéseire. A kollégák egy része – magam is – több közösségi fórumot használ, például Facebookon is reagál a hallgatói megkeresésekre. Mi andragógia szakosokat is tanítunk, s ennek során a rendezvények szervezésében is hasznát vesszük az online közösségeknek. Rendezvényeink jó részét Facebook-csoporton keresztül is szervezzük, mondhatni non-stop online vagyunk.

E: Milyen jellegűek a hallgatói szerveződések?

Dr. M. E.: Egyetemi szinten a tanulmányok megkezdésekor 1200 fős gólyatábor fogadja a hallgatókat, és ismerteti meg őket campus túrák keretében az egyetemmel, valamint az itt működő szervezetekkel. Ennek keretében a mi intézetünkhöz tartozó Nullpont Kulturális Egyesület és Életvonal Alapítvány is bemutatkozik. A gólyatábor keretében Civil Falu kezdeményezés is indult, részvételi lehetőséget biztosítva az egyetem civil szervezeteinek. Az első évfolyam számára emellett szakos tájékoztatót, esetenként tréninget tartunk. A második- és harmadévesek ismerkedési, közösségépítési célból gólyaavatót szerveznek. Fontosak ezek az események, különösen azért, mert elég erős klikkesedést érzékelek a hallgatók között. A hallgatók egy része egy városból, sőt intézményből érkezik. A kollégisták ugyancsak zártabb kört alkotnak. Ezt a zártságot némileg oldják az évfolyamonként Facebook-csoportok, ahonnan mindenki hozzáférhet a szükséges információkhoz. Ezeket a felületeket a hallgatók hozzák létre, ez az ő magánterületük. Az évfolyamoknak közös e-mail címük van, így az oktatóknak nem kell több száz hallgatóval leveleznie, ha mindenkit érintő információkat, azaz tananyagot, irodalomjegyzéket, tantárgyi programot kíván megosztani.

E: Milyen szakmai szerveződések segítik a hallgatókat?

Dr. M. E.: Van egy hallgatói kulturális egyesületünk, amely 2013-ban volt húsz éves. Itt gyakorlatot szerezhetnek a hallgatók, rendezvényeket, konferenciákat, könyvbemutatókat, műhelymunkákat, szakesteteket szervezünk, a hallgatók igényétől függően. Több karon vagy szakon – politológia, szociológia, történelem – működnek ilyen jellegű kezdeményezések.

Esetünkben ez egy bejegyzett egyesületi keretet jelent, amely Nullpont Kulturális Egyesület néven működik. Korábban az elnökség is hallgatókból állt, ám a rövid képzési idő miatt immár tanárok töltik be ezeket a tisztségeket, és a hallgatók a tagságot alkotják. Ennek a formalizált szervezetnek a munkájába már elsőévesként be lehet kapcsolódni egy belépési nyilatkozattal. A hallgatók többnyire tanulmányi éveik alatt érdekeltek a részvételben, ennél fogva a tagság gyorsan cserélődik. Ebben az időszakban azonban mindenki félig-meddig tét nélkül próbálhatja ki magát számos szakmai területen, ha bekapcsolódik a havonta szervezett hallgatói programokba. Persze, a működéshez egyre inkább szükséges a tanári segítség. A szervezet létrehozásakor mi hallgatóként még jóval önállóbban működünk, a tanárok lényegében mentor szerepet tölthetnek be. A mostani hallgatók – heterogénebb közoktatási háttérük, készségeik, ambíciók miatt – önállótlanebbak, több támogatást igényelnek. A bekapcsolódó hallgatók munkájához minden program után visszacsatolás társul. Az ezen a nem formalizált gyakorlóterepen végzett munkát emellett szakmai gyakorlatként is elismerjük, illetve többen szakmai ajánlásukat alapozzák erre a tevékenységükre a munkaerőpiacra lépés során. A részt vevő hallgatók száma mégis csökkenőben van, a korábbi évek 15-20 fős létszámához képest mára feleződött. Ennek oka egyrészt az, hogy egyre több lehetőség adódik a hallgatók számára, másrészt pedig a gyakori tanulás melletti munkavállalás, diákmunka.

E: Hogyan működik a tehetséggondozás rendszere?

Dr. M. E.: A tevékenységünk erre a területre is kiterjed. Több tehetséggondozó programunk van, két pályázatot nyertünk a Nemzeti Tehetség Program keretében, jelenleg kari szinten épp a harmadik pályázatunkon dolgozunk. Egerszalókra, Galyatetőre szerveztünk tehetséggondozó táborokat. Ezek a 4-5 napos alkalmak a tudományos munka felé orientálódó, OTDK-n részt vevő hallgatóknak nyújtanak felkészülési lehetőséget. A jelentkezés, kiválasztás egyrészt motivációs levélen alapul, másrészt szakkollégiumi (Hatvani István Szakkollégium) részvételhez kapcsolódik. Harmadrészt, a Debreceni Egyetem Tehetséggondozó Programjába (DETEP) bekapcsolódó hallgatókból kerülnek ki a résztvevők úgy, hogy az e hallgatók munkáját támogató mentortanároknak jelezzük a tábor indulását. Ezek az alkalmak arra is jók, hogy orientálják a hallgatókat. Sokan, akik a tudományos pályát ambicionálják, itt vizsgányítási pontként szembesülhetnek a többiek teljesítményével, képességeivel. A részvételt anyagilag is igyekszünk támogatni. Az intézménynek is érdeke, hogy a tehetséges hallgatókat mesterszakon, sőt a legjobbakat később doktori képzésben is bent tudja tartani. A bekapcsolódás a tehetséggondozásba presztízst jelent a hallgatók között. A Debreceni Egyetemen mindez demonstrátori rendszerrel, kiemelt köztársasági ösztöndíjjal is társulhat. A pályázathoz kötött támogatási formák esetében nagy súllyal esnek latba a hallgatói eredményesség olyan komponensei, mint a konferencia-részvétel, publikációk vagy a részvétel tehetséggondozó programban. Mindez tehát az intézmény és a hallgató közös érdeke.

„Szeret énekelni a csapat, csak nem tud”

Beszélgetés Szép Sándorral, a Pécsi Tudományegyetem Támogató Szolgálatának vezetőjével

Educatio: Kik és milyen körülmények között hozták létre a Pécsi Tudományegyetemen a Támogató Szolgálatot?

Szép Sándor: 2002-ben, majd 2004-ben a Pécsi Tudományegyetemen került megrendezésre a Fogyatékos Egyetemisták és Főiskolások Országos Találkozója, amire számos egyetem-